

особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом та здійснюється у реабілітаційному процесі»; ч. 3 «Наслідком реабілітаційного процесу відносно фізичних, юридичних осіб є рішення про реабілітацію, у якому зазначаються перелік порушених під час здійснення кримінального провадження прав, які повинні бути негайно поновлені відповідним державним органам, вид та найменування майна, що необхідно повернути, розмір відшкодованої шкоди. Рішення про реабілітацію фізичної та/або юридичної особи є підставою для порушення дисциплінарного або кримінального провадження відносно осіб, які приймали незаконне, необґрунтоване рішення».

Список використаних джерел

1. Остренко М. Проблематика реабілітації юридичних осіб у кримінальному процесі, стаття, Підприємництво, господарство і право, м. Київ, вип. № 2, с. 309.
2. Верховська Н. Наслідки необґрунтованого арешту банківських рахунків підприємств для бізнесу та спроби їх скасування, стаття, Підприємництво, господарство і право, м. Київ, вип. № 2, с. 309.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 20.11.1994. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2503>.

Пучкова Софія Олександрівна,

*здобувач вищої освіти 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент **Кисельов А. О.***

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Протидія незаконному збуту наркотичних засобів є одним із напрямів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків. Поширення наркотичних речовин є настільки глобальною проблемою, що робить її актуальною в усьому світі впродовж останніх десятиліть.

Оперативно-розшукова діяльність є інструментом, який виявляє, протидіє, розслідує кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. За Законом України «Про оперативно-

розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами не тільки Національної поліції, яка може займатися розслідуваннями кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків а й підрозділами Державного бюро розслідувань, Службою безпеки України, Службою зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, які також здійснюють міжнародне співробітництво між міністерствами та правоохоронними службами інших держав [1]. Тобто є багато відомств, які можуть займатися протидією незаконному обігу наркотиків і працювати єдиним механізмом, який став би цілою системою по боротьбі з незаконним обігом наркотиків. Звісно ці відомства співробітничать між собою, але не в такому тісному форматі, щоб виявити всі порушення в цій сфері. Насамперед потрібно працювати над самим фактом походження наркотичних засобів не тільки на території України а й на територіях інших держав з яких ці речовини можливо ввезти в Україну, посилити роботу Державної прикордонної служби, перевіряти ретельніше осіб, які вже підпадали під відповідальність за адміністративні правопорушення у цій сфері, адже тенденція переходу від адміністративних до кримінальних правопорушень дуже стрімка, посилити адміністративні стягнення, для того, щоб адміністративна відповідальність за ст. 44 КУпАП не здавалася незначною . Потрібно наголосити, що всі заходи спрямованих на запобігання поширенню, збуту, торгівлі, вживання наркотичних засобів не достатньо для їх викорінення. Особи, які вживають наркотичні засоби і стають залежними від них, в більшості випадків для можливості постійного вживання, стають виробниками і продавцями наркотичних засобів. Найчастіше такі особи вдаються до найлегшого варіанту з самостійного виготовлення наркотичних засобів, а саме вирощування наркотичних рослин (конопель, маку, каннабісу, кока листу, кокаїнового куща). Обирають найменш населені ділянки місцевості (зелені насадження, городи, садибні ділянки) і вирощують там наркотичні рослини, з яких роблять наркотичні засоби, найчастіше з метою збуту.

Для виявлення таких осіб здійснюється оперативно-розшукова діяльність, але для отримання дозволу на її проведення, повинні бути підстави, які викладені в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: злочини, що готуються; осіб, які готують вчинення злочину [1]. Після встановлення наявності відповідних підстав та дозволу від керівника органу досудового розслідування, працівники оперативних підрозділів здійснюють гласні і негласні пошукові, розвідувальні, контррозвідувальні заходи.

Так, як незаконний обіг наркотичних засобів починається саме з культивування наркотичних рослин, розроблення, виготовлення, виробництва наркотичних засобів, то оперативним підрозділом по виявленню таких правопорушень передують дільничні офіцери поліції та патрульна поліція, які повинні своєчасно реагувати на них.

Оперативні підрозділи, здійснюють реагування на кримінальні правопорушення з посіву і вирощування наркотичних рослин і зобов'язані :

1) з'ясувати всі обставини кримінального правопорушення, місце його вчинення;

2) здійснити огляд місця події; ретельно перевірити орієнтовно ділянку, на якій можуть знаходитися насадження наркотичних рослин, саморобні пристрої для виготовлення наркотичних засобів;

3) вилучити у присутності понятих наркотичні рослини, із залученням експерту з'ясувати їх походження, вагу та кількість;

4) вилучити всі предмети і пристрої, що можуть бути знаряддям вчинення кримінального правопорушення;

5) здійснити оперативний збір інформації, щодо вчинення кримінального правопорушення.

Оперативні підрозділи є однією із ланок в проведенні досудового розслідування, від них залежить наявність доказової бази в тій чи іншій справі, тому здійснюючи огляд місця події, необхідність перевірки особи на факт виготовлення і збуту наркотичних засобів зростає у рази. Про факт виготовлення наркотичних засобів можуть свідчити такі ознаки, як :

– Наявність будь-яких предметів, що використовуються для виготовлення наркотичних засобів: предмети кухонного приладдя (решета, сита, кухонні комбайни, духові шафи, плитки електричні, кухонні ваги);

– Будь-які предмети, більш схожі на медичні: тампони бурого кольору, бинти, марлі, речовини у медичних упаковках (ампулах);

– Предмети, схожі на хімічну лабораторію (колби, мензурки, сухе пальне);

– Наркотичні рослини у різних стадіях переробки;

– Наявність сильного різкого запаху, який не властивий тим, що ми знаємо, схожий на медичний або лабораторний, хімічний.

Наявність цих предметів дає підстави оперативним підрозділам вважати, що правопорушник не тільки вирощує наркотичні рослини, але й виробляє з них наркотичні засоби. Згідно з давно відомим алгоритмом «ланцюжка», що людина, яка виробляє наркотичні засоби з високою ймовірністю стає їх розповсюджувачем. Саме тому оперативні підрозділи мають за мету при наявності таких обставин, перевірити правопорушника на факт можливого збуту наркотичних засобів. Для такої перевірки оперативними підрозділами здійснюється такі заходи:

1) опитування осіб з метою встановлення відомостей щодо приналежності знайомих, родичів, сусідів до збуту наркотичних засобів ;

2) візуальне спостереження, яке дозволяє зібрати найточнішу інформацію про злочинну групу.

Якщо проведення цих заходів дали потрібний результат і з їх допомогою оперативні підрозділи встановили схеми по збуту

наркотичних засобів і злочинну організацію, в якій перебуває правопорушник, наступним етапом буде здійснення негласних оперативно-розшукових заходів (потрібно розуміти, що проведення таких заходів потребує санкціонування суду), а саме:

– Проникнення в злочинну групу (дуже складний процесуальний і практичний процес, якому передують багато інших обставин, але являється ефективним через знаходження саме в центрі злочинної організації, яке дає змогу відстежити її дії заздалегідь) [2, с. 109];

– Контрольована та оперативна поставка наркотичних засобів (здійснюються оперативними підрозділами, як нагляд за основною схемою, тобто оперативні підрозділи здійснюють контроль саме в момент поставки, звісно, що товар перед цим «помічається» для збереження його як доказу);

– Контрольована та оперативна закупка наркотичних засобів (здійснюється спеціальними особами, які беруть на себе роль закупника під контролем оперативних підрозділів, всі предмети закупки є «поміченими» спеціальними фарбуючими препаратами) [2, с. 111].

За результатами негласних слідчих дій, особи, які беруть участь в незаконних діях, будуть притягнені до відповідальності за всіма процесуальними нормами, за наявністю доказової бази, яка формується на процесуальному та технічному документуванні слідчих дій. Із вищевикладеного можна зробити наступні висновки.

Оперативно-розшукова діяльність є провідною ланкою в ланцюзі виявлення, доказування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків. Звісно, оперативні заходи не є основним інструментом у запобігання проти таких правопорушень, а лише являються складовою єдиного механізму, яка не може виконати всі функції самостійно. Задля протидії незаконному збуту наркотичних засобів всі складові механізму мають працювати злагоджено, виконуючи свою роботу ефективно. Оперативно-розшукову діяльність потрібно розвивати, даючи оперативним підрозділам все більш нових повноважень у сфері боротьби проти незаконного обігу наркотичних засобів.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

2. Мінка П. Я., Мінка Т. П., Хрідочкін А. В., Богуславський М. Г. Оперативно-розшукова діяльність: Навчальний посібник. – Дп: «Інновація», 2010. – 220 с.